

Предговор

Један критички закључак мог пријатеља Предрага Миловановића, данас вероватно најбољег познаваоца старе и ретке књиге код нас, о томе да су се наши историчари делом Саве Владиславића бавили само кроз призму Јована Дучића и његове монографске студије објављене 1942. године у Питсбургу, о овом Херцеговцу рођеном 27. 01. 1668. године у Јасенику код Гацког, подстакао ме је на поновно читање ове вредне књиге.

Даље бављење делом грофа Рагузинског брзо ме је довело до, нажалост, тачног закључка да у нашој историји књижевности, али и општој историји 18. века нема других обимнијих и свеобухватнијих истраживања о једном од најзначајнијих Срба свога времена, а ни она постојећа, спорадична и фрагментарна, нису пружала путоказе ка његовом главном литерарном делу које се налази пред читаоцем.

Дучић је навео неколико Владиславићевих радова, писама и превода, од којих је свакако најзначајнији превод *Краљевства Словена* Мавра Орбина из 1601. године, који је на руском језику објавио 1722. године. Намењен цару Петру Великом ради информисања о историји српског народа, овај превод је био уподобљен том циљу, па су зато нека поглавља спојена, скраћена а нека и сасвим изостављена. Дучић не цитира ни Владиславићев *Тајни опис Црној мора* из 1704. године а ни ову информацију јер ти радови нису били шире познати.

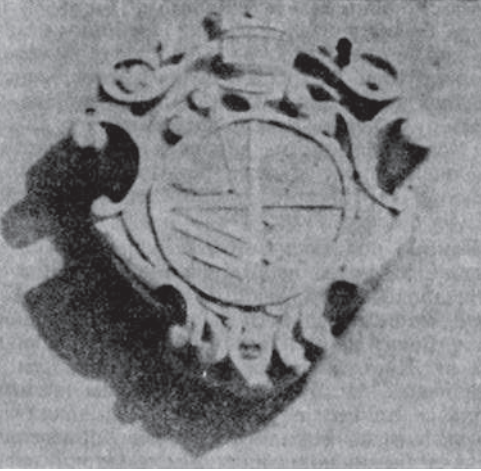
Разлог томе треба тражити у чињеници да су те информације биле намењене цару,

Портрет Саве Владиславића, прва половина 18. века

Грб рисанских Владиславића

Грб Саве Владиславића на његовом дому
у Херцег Новом (почетак XVIII века)

Грб Владиславића, Топла

односно царици и малом броју највиших државних великодостојника посвећених у тајне дипломатије ондашње Русије.

Осим ове информације, која и сама довољно сведочи о утицају овог вероватно најмоћнијег Србина 18. века, постоје и друга сведочанства о његовој значајној улози у спољној политици Русије тог времена. Њој су несумњиво допринели његово богатство и углед, као и пријатељство са царем Петром Великим које се успешно пренело и на царицу Катарину Велику. Али, пре свега, тој улози су допринеле његове бројне способности, велико опште и нарочито економско образовање, знање више страних језика, као и других вештина неопходних успешном дипломати какав је гроф Рагузински био.

Укратко, о њему се може рећи да је био репрезентативни представник свега онога што се подразумева под појмом „барокни човек“, а то је успешна комбинација способности, авантуристичког духа, образовања и храбрости.

Од његових других великих подухвата поменућу само да је на Св. Тројицу 1727. године, у данашњој руској Републици Бурјатији, на граници Русије са Монголијом подигао град Троицкосавск, који се тако звао све до 1934. године, од када се зове Кјакта, по истоименој реци на којој се налази. Било је то прво руско насеље из правца Кине на Путучаја, за обе стране економски једнако важном као и Пут свиле. Пре њега постојала је само тврђава Албазин, која је по одредбама уговора о трговини из Кјакте који је Владиславић закључио са Кинезима у име руског цара, била срушена. А у Троицкосавску је Владиславић подигао цркву посвећену Св. Сави Српском. Ова црква је изгорела у 19. веку, па

је на њеним темељима саграђена велика нова, која је тешко оштећена у бурним годинама двадесетог века.

Остаци њених зидова и данас готово брутално сведоче о пролазности.

Гроф Сава Владиславић умро је 17. 06. 1738. године и сахрањен је у Благовештенској цркви лавре Александра Невског у Петрограду.

Истраживање домаћих извора о делу грофа Рагузинског упућивало је на Архив Србије, у коме се чувају делови превода ове информације, који нису били употребљиви за објављивање јер се није могао утврдити њихов обим а ни значај у односу на целину.

Стога сам се окренуо трагању за страним изворима. Након детаљне претраге обимне библиографије о руско-кинеским односима у 18. веку на француском, енглеском, немачком, италијанском и руском језику, закључио сам да је ова *Информација* несумњиво научно позната, али и да нико није навео где би се њен оригинални текст могао наћи. Претрага архива Министарства иностраних послова Русије, Државног, Националног и архива Руске академије наука није дала резултате, осим што сам наишао на податак да је тај рукопис са још многим вероватно изгорео у пожару.

Стога сам се окренуо путоказу који је поставио Јован Дучић и почео сам да трагам за часописом „Руски весник“.

Уз праву пријатељску помоћ научног саветника Историјског института у Београду, др Славенка Терзића, *Информацију* сам пронашао у Архиву древних аката Русије у Москви. Љубазношћу научног саветника Института за руску историју Руске академије наука из Москве,

Московски дворац Саве Владиславића на речици
Покровки, поклон Петра Великог

Дворац грофа Саве Владиславића у Петрограду. Први сдесна је дворац грофа Федора Апраксина, други грофа Саве Владиславића, трећи прокуратора Сената ген. Јагушинског (бакорез с почетка 18. века)

др Елене Кудрјавцеве, коначно сам, након вишегодишњег трагања, добио копију ове Владиславићеве *Информације* објављене у часопису „Руски весник“, у два наставка за годину 1842, број 1, стр. 180–243 и бр. 3 (2), стр. 281–337.

А онда, као што то у животу бива, сазнао сам за рад др Душана Синдика објављен у Сентандрејском зборнику САНУ, бр. 3 из 1997. године, у коме он даје податке о овој *Информацији*. Да сам за њега знао у време када сам почео да се интересујем за ову тему, уштедео бих доста труда.

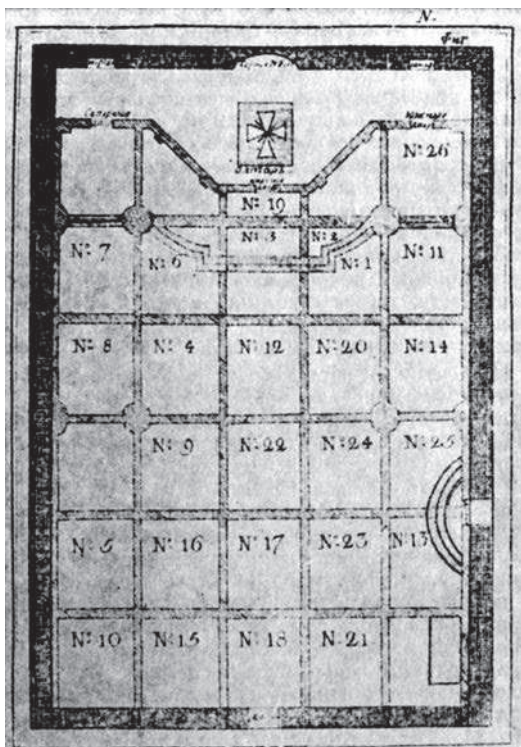
Првобитну преокупацију проблемима превода са староруског језика, која је успешно превазиђена ревизијом превода коју је обавила моја пријатељица и врсни преводилац за руски језик Тања Раковић, заменила је брига за прецизно превођење кинеских и монголских личних имена, топонима и других мање познатих речи, којих у Владиславићевој информацији има доста. Требало је решити три основна задатка: први, транскрипција према данашњим стандардима кинеског језика; други, идентификација бројних царева и њиховог редоследа у династијама и отклањање уочених материјалних грешака у самој информацији, које сведоче о не увек прецизним подацима које је Сава Владиславић забележио онако како их је чуо, и трећи, идентификација топонима који су у оно доба имали имена другачија него данас.

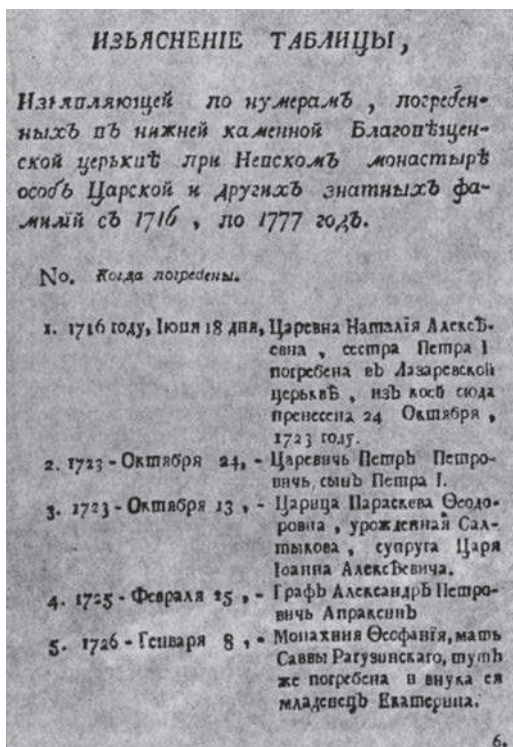
Лавра Александра Невског у Санкт Петербургу у којој је сахрањен Сава Владиславић

Крипта Благовештанске цркве у лаври Александра Невског

Распоред гробова у Благовештанској цркви где су сахрањени: Сава Владиславић у гробу број 10 а његова мајка Сима (монашки Теофанија) и ћерка Катарина у гробу број 5

Списак са распоредом царских рођака и важних породица сахрањених у Благовештанској цркви Невског манастира од 1716. до 1777. год.

Све те нејасноће, са ентузијазмом правог посвећеника, отклонио је проф. др Радослав Пушић, шеф Катедре за кинески језик Филолошког факултета Универзитета у Београду. Његовом добротом добио сам и неке вредне илустрације за ову књигу. Његов труд обезбедио му је посебан прилог у овој књизи („Кључеви културне ризнице народа“). Око превода, илустрација и провере података и овога пута су ми помогли пријатељи и проверени сарадници Владимир Дутина и Александра Поповић.

Свима њима дугујем искрену захвалност на идејама, подстицајима и помоћи како би овај најзначајнији литерарни рад Саве Владиславића постао доступан и на његовом матерњем језику, макар и после 280 година од настанка.

У Београду, фебруара 2011.

Владимир Давидовић